

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УТВЪРЖДАВАМ:
ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР АТАНАСОВ
МИНИСТЪР

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

за провеждане на държавни изпити

за придобиване втора степен на професионална квалификация

ПРОФЕСИЯ: 010904 ТЪРГОВСКА ЕКСПЛОАТАЦИЯ
НА Ж П ТРАНСПОРТ

СОФИЯ, 2003 година

УТВЪРЖДАВАМ:
ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР АТАНАСОВ
МИНИСТЪР

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

за провеждане на държавни изпити

за придобиване втора степен на професионална квалификация

ПРОФЕСИЯ: 010904 ТЪРГОВСКА ЕКСПЛОАТАЦИЯ
НА Ж П ТРАНСПОРТ

СОФИЯ, 2003 година

I. Предназначение на изпитната програма

Изпитната програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и практика за придобиване втора степен на професионална квалификация по

професия: **010904 ТЪРГОВСКА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА Ж П ТРАНСПОРТ.**

Изпитната програма ще се прилага за учениците, завършващи XII клас през учебната 2003 / 2004 година. Чрез нея ще се извърши проверка и оценка на професионалните компетенции на учениците по професията.

Изпитната програма е разработена на основание Закона за народната просвета и Закона за професионалното образование и обучение.

II. Държавни изпити

Държавните изпити за придобиване втора степен на професионална квалификация са два:

- държавен изпит по теория на професията – писмена разработка на изпитна тема;
- държавен изпит по практика на професията – изпълнение на индивидуално практическо изпитно задание.

Държавните изпити по теория на професията и по практика на професията са независими един от друг.

III. Съдържание на държавния изпит по теория на професията

Държавният изпит по теория на професията и представлява писмена разработка на изпитна тема, съобразена с професионалните компетенции, заложиени в изпитната програма (Таблица № 1).

Всяка комплексна изпитна тема включва учебно съдържание от различни учебни предмети от раздел Б -Задължителна професионална подготовка на учебния план за професията (Таблица № 2).

Изпитните теми са варианти на комплексните изпитни теми (Таблица № 3) и една от тях се изтегля в деня на държавния изпит по теория на професията.

Таблица № 1

№ по ред	ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ
1.	Познаване на нормативни документи и документооборот.
2.	Познаване и водене на отчетни документи.
3.	Познаване икономиката и организацията на транспортния процес.
4.	Познаване и прилагане на принципните схеми за изчисляване на превозните цени.
5.	Познаване и прилагане на наредбата за превоз на пътници и товари.
6.	Познаване и спазване на действащите нормативни документи за осигуряване на безопасна и здравословна работна среда.
7.	Преценява професионален и здравен риск при различни трудови дейности.
8.	Преценява средства за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.
9.	Преценява начини и средства за защита и ограничаване на вредни фактори.
10.	Познаване и прилагане на пазарните закони и действащия пазарен механизъм.
11.	Съблюдаване на техническата изправност, на подвижния железопътен състав и гаровите съоръжения.

Съдържание на комплексните изпитни теми

Таблица № 2

№ по ред	КОМПЛЕКСНА ИЗПИТНА ТЕМА	ПЛАН – ТЕЗИС	Максимален брой точки
1.	2.	3.	4.
1.	Подвижен железопътен състав (ПЖПС)	1. Класифицира ПЖПС по различни признаци; описва елементите на механичната част на ПЖПС и обяснява принципа на действие на влаковите спирачки. 2. Описва: принципа на действие на дизеловия двигател, предавателните и спомагателни системи на дизеловия локомотив, електрическите машини и апарати в електрически локомотив. 3. Изброява правата, задълженията и отговорностите на работодателя за здравни и безопасни условия на труд при техническото обслужване на ПЖПС.	45 45 10
2.	Гарови съоръжения и устройства	1. Описва общото устройство на железния път, гаровите коловози, стрелки, вагоноизхвъргачки и прелези. 2. Посочва гаровите съоръжения и описва устройствата за обслужване на пътници, обработка на товари и маневрена работа. 3. Посочва общите изисквания за пожарна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за обслужване на пътници, обработка на товари и маневрена работа.	45 45 10
3.	Механизация на товаро-разтоварните процеси	1. Дефинира и характеризира товаро-разтоварните процеси; товаро-разтоварни машини; товарохватни приспособления и бункерни устройства. 2. Характеризира методите за създаване на уедрени товарни единици. 3. Изброява защитни приспособления (елементи, оборудване, предпазни устройства) при товаро-разтоварните процеси.	45 45 10

1.	2.	3.	4.
4.	Организация движението на влаковете	<p>1. Посочва и характеризира видовете експлоатационни пунктове и ж п гари; дефинира понятието “влак”; разяснява приложението на влаковите документи; графични и таблични разписания за движение на влаковете.</p> <p>2. Описва видовете маневри и елементите на маневрена работа.</p> <p>3. Посочва средствата за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравни и безопасни условия на труд в експлоатационните пунктове, железопътните гари и влаковете.</p>	<p>45</p> <p>45</p> <p>10</p>
5.	Устав на железниците	<p>1. Описва реда и начина за маркиране и етикиране на пратки и пломбиране на влакове и контейнери.</p> <p>2. Описва и разяснява етапите на сключване на превозни договори, тяхното изменение, пречки и нередности при превозите.</p> <p>3. Определя професионален и здравен риск при маркиране и етикиране на пратки, пломбиране на влакове и контейнери.</p>	<p>45</p> <p>45</p> <p>10</p>
6.	Превоз на пътници и колетни пратки по железопътния транспорт	<p>1. Разяснява условията при различните видове пътувания, издаване, заверка и валидностен срок на билетите.</p> <p>2. Обяснява реда за превоз на колетни пратки и леки автомобили със специални вагони.</p> <p>3. Изброява правата, задълженията и отговорностите на работниците за здравословни и безопасни условия на труд при превоз на пътници и колетни пратки.</p>	<p>45</p> <p>45</p> <p>10</p>
7.	Превоз на товари по железопътния транспорт	<p>1. Обяснява съдържанието и структурата на единната тарифа за превоз на товари.</p> <p>2. Определя превозната цена при превоз на вагонни пратки и таксите при допълнителни услуги и престой.</p> <p>3. Изброява правата, задълженията и отговорностите на работниците за здравословни и безопасни условия на труд при превоз на товари по железопътния транспорт.</p>	<p>45</p> <p>45</p> <p>10</p>

1.	2.	3.	4.
8.	Финансова, статистическа и оперативна отчетност в железопътния транспорт	<p>1. Обяснява същността на видовете ценни образци, начина за извършване на проверка на получените образци и съхраняване на депозит в гарите.</p> <p>2. Характеризира приходите от билети, колетни пратки, съхранение на ръчен багаж и товарни пратки.</p> <p>3. Посочва ергономичните изисквания за организация на работното място и средствата за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравни и безопасни условия на труд.</p>	<p>45</p> <p>45</p> <p>10</p>
9.	Транспорт и транспортна система на Република България	<p>1. Описва транспортната система на Република България и посочва технико-икономическите особености на видовете транспорт.</p> <p>2. Обяснява същността на транспортното предприятие и посочва организационните му структури.</p> <p>3. Посочва превантивните мерки за предотвратяване на трудовия травматизъм в транспортното предприятие.</p>	<p>45</p> <p>45</p> <p>10</p>
10.	Управленски решения и методи на управление в транспорта	<p>1. Определя целите, принципите и функциите на управление в транспорта, управленските решения и контрола по тяхното изпълнение.</p> <p>2. Дефинира и изяснява същността на методите на управление на транспортните дружества</p> <p>3. Посочва правата, задълженията и отговорностите на работодателя за здравословни и безопасни условия на труд в транспортното предприятие.</p>	<p>45</p> <p>45</p> <p>10</p>

Изпитни теми и критерии за оценяване на професионалните компетенции

Таблица № 3

№ по ред	ИЗПИТНИ ТЕМИ	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	2.	3.	4.
1.	<p align="center">Класификация и номерация на вагоните. Основни елементи на механичната част. Методи на управление на транспортните дружества. Права, задължения и отговорност на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в транспортното предприятие и при техническото обслужване на вагоните</p>	<p>1. Вагони. Основни елементи на механичната част.</p> <p>1.1. Класифицира видовете вагони по различни признаци.</p> <p>1.2. Обяснява номерацията на вагоните.</p> <p>1.3. Посочва и обяснява основните елементи на механичната част на вагона.</p> <p>2. Методи на управление на транспортните дружества</p> <p>2.1. Дефинира методите на управление на транспортните дружества.</p> <p>2.2. Посочва и обяснява същността на различните видове методи на управление в транспортните дружества.</p> <p>3. Изброява правата, задълженията и отговорностите на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд:</p> <p>3.1. При техническото обслужване на вагоните.</p> <p>3.2. В транспортното предприятие.</p>	<p>15</p> <p>15</p> <p>15</p> <p>20</p> <p>25</p> <p>5</p> <p>5</p>

1.	2.	3.	4.
2.	Товарни вагони. Управленски решения. Права, задължения и отговорности на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в транспортното предприятие и при техническото обслужване на товарни вагони	1. Товарни вагони. Специални товарни вагони 1.1. Посочва и характеризира видовете товарни вагони. 1.2. Обяснява конструктивните особености на всеки вид вагон.	25 20
		2. Управленски решения: 2.1. Изяснява същността на управленските решения. 2.2. Класифицира видовете управленски решения. 2.3. Описва процедурите при вземане на решения. 2.4. Изяснява същността на контрола при изпълнение на взетите решения.	10 10 15 10
		3. Изброява правата, задълженията и отговорностите на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд: 3.1. При техническото обслужване на товарните вагони. 3.2. В транспортното предприятие.	5 5
3.	Пътнически вагони. Цели, принципи и функции на управлението в транспорта. Права, задължения и отговорности на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в транспортното предприятие и при техническото обслужване на пътнически вагони	1. Пътнически вагони: 1.1. Посочва и характеризира видовете пътнически вагони. 1.2. Обяснява начините на отопление на пътнически вагони. 1.3. Разяснява начините за водоснабдяване на пътнически вагони. 1.4. Обяснява видовете вентилация на пътнически вагони.	15 10 10 10
		2. Цели, принципи и функции на управление в транспорта: 2.1. Посочва целите на управление. 2.2. Обяснява принципите на управление. 2.3. Разяснява управленските функции.	15 15 15
		3. Изброява правата, задълженията и отговорностите на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд: 3.1. В транспортното предприятие. 3.2. При техническото обслужване на пътнически вагони.	5 5

1.	2.	3.	4.
4.	Принципи на действие на автоматична и директна спирачка. Транспортно предприятие. Права, задължения и отговорности на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в транспортното предприятие и при техническото обслужване на автоматична и директна спирачка	1. Автоматична и директна спирачка:	
		1.1. Обяснява принципа на действие на автоматична спирачка.	25
		1.2. Обяснява принципа на действие на директна спирачка.	20
		2. Транспортно предприятие:	
		2.1. Разяснява същността на транспортното предприятие	15
		2.2. Посочва организационните структури на транспортното предприятие.	15
		2.3. Начертава схемите на организационните структури.	15
		3. Изброява правата, задълженията и отговорностите на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд:	
		3.1. В транспортното предприятие.	5
		3.2. При техническото обслужване на влаковите спирачки.	5
5.	Дизелов двигател. Технико-икономически особености на различните видове транспорт и взаимодействие между тях. Права, задължения и отговорности на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; превантивни мерки за предотвратяване на трудовия травматизъм в транспортното предприятие	1. Дизелов двигател. Основни части и механизми:	
		1.1. Дефинира понятието “двигател с вътрешно горене”.	20
		1.2. Посочва основните части и механизми на дизеловия двигател.	25
		2. Посочва технико-икономически особености на:	
		2.1. Автомобилния транспорт.	5
		2.2. Водния транспорт.	5
		2.3. Въздушния транспорт.	5
		2.4. Железопътния транспорт.	20
		2.5. Изяснява взаимодействието между различните видове транспорт.	10

1.	2.	3.	4.
		<p>3. Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд:</p> <p>3.1. Посочва правата, задълженията и отговорностите на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при техническото обслужване на дизелов двигател.</p> <p>3.2. Посочва превантивните мерки за предотвратяване на трудов травматизъм в транспортното предприятие.</p>	<p>5</p> <p>5</p>
6.	<p>Предавателни системи на дизеловия локомотив.</p> <p>Транспортна система на Република България.</p> <p>Права, задължения и отговорности на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.</p> <p>Превантивни мерки и предотвратяване на трудовия травматизъм в транспортното предприятие.</p>	<p>1. Предавателни системи на дизеловия локомотив:</p> <p>1.1. Изброява видовете предавателни системи.</p> <p>1.2. Изяснява предназначението и елементите на електрическата предавателна система.</p> <p>1.3. Изяснява предназначението и елементите на хидравличната предавателна система.</p> <p>2. Транспортна система на Република България:</p> <p>2.1. Дефинира понятията транспорт и транспортна система.</p> <p>2.2. Очертава основните насоки за развитие на транспортната система на Република България.</p> <p>2.3. Посочва взаимодействието между основните видове транспорт.</p> <p>3. Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд:</p> <p>3.1. Посочва правата, задълженията и отговорностите на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при техническото обслужване на предавателните системи на дизеловия локомотив.</p> <p>3.2. Посочва превантивните мерки и предотвратяване на трудов травматизъм в транспортното предприятие.</p>	<p>5</p> <p>20</p> <p>20</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>20</p> <p>5</p> <p>5</p>

1.	2.	3.	4.
7.	<p>Електрически локомотиви. Снабдяване на гарите и спирките с ценни образци. Права, задължения и отговорности на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при техническото обслужване на електрически локомотиви. Ергономия на работното място</p>	<p>1. Електрически локомотиви: 1.1. Класифицира електрическите локомотиви по различни признаци. 1.2. Описва предназначението и елементите на механичната част на електрическите локомотиви.</p> <p>2. Снабдяване на гарите и спирките с ценни образци: 2.1. Разяснява същността на видовете образци, използвани на гарите. 2.2. Обяснява начина на извършване на проверка на получените образци. 2.3. Разяснява начините за съхранение на депозит в гарите.</p> <p>3. Осигуряване на здравни и безопасни условия на труд: 3.1. Посочва правата, задълженията и отговорностите на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при техническото обслужване на електрически локомотиви. 3.2. Посочва ергономичните изисквания при организация на работното място.</p>	<p>20</p> <p>25</p> <p>15</p> <p>15</p> <p>15</p> <p>5</p> <p>5</p>
8.	<p>Електрически машини и апарати в електрическите локомотиви. Определяне на такси за допълнителни услуги и престой. Права, задължения и отговорности за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при техническото обслужване на електрическите локомотиви и при превоза на товари по ж.п. транспорт</p>	<p>1. Електрически машини и апарати в електрическите локомотиви: 1.1. Изброява видовете електрически машини и апарати в електрическите локомотиви. 1.2. Изяснява принципното действие на електрическите машини и апарати.</p> <p>2. Определяне на такси за допълнителни услуги и престой: 2.1. Изяснява основните такси, събирани за допълнителни услуги в единната тарифа за превоз на товари. 2.2. Описва условията за прилагане на тарифата в случаи на неспазване на сроковете за престой.</p>	<p>20</p> <p>25</p> <p>20</p> <p>25</p>

1.	2.	3.	4.
		3. Посочва правата, задълженията и отговорностите на работодателя и работника за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при: 3.1. Техническо обслужване на електрическите машини и апарати в електрическите локомотиви. 3.2. Превоза на товари по ж п транспорт.	5 5
9.	Развитие на железопътната мрежа в Република България. Приходи от продажба на билети, колетни пратки и съхранение на ръчен багаж. Ергономия на работното място, средства за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд	1. Развитие на железопътната мрежа в Република България: 1.1. Разказва за историческото развитие на железопътната мрежа. 1.2. Класифицира железопътните линии. 1.3. Посочва номерацията на железопътните линии.	15 15 15
		2. Приходи от продажба на билети, колетни пратки и съхранение на ръчен багаж: 2.1. Характеризира приходите от продажба на билети. 2.2. Обяснява реда за попълване на наръчник образец КП-469. 2.3. Обяснява реда за попълване на месечна билетна сметка образец КП-325.	15 15 15
		3. Посочва ергономичните изисквания за организация на работното място и средствата за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.	10
10.	Общо устройство на железния път. Приходи от товарни пратки. Права, задължения и отговорности на работниците за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при превоз на товари по ж п транспорт	1. Железен път: 1.1. Обяснява устройството в план и профил. 1.2. Изяснява елементите на долно строене. 1.3. Изяснява елементите на горно строене.	15 15 15
		2. Изяснява начина за отчитане: 2.1. На приходите от изпратените товарни пратки. 2.2. На приходите от получените товарни пратки. 2.3. На допълнителните приходи от товарни пратки	15 15 15
		3. Посочва правата, задълженията и отговорностите на работниците за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при превоз на товари по ж п транспорт.	10

1.	2.	3.	4.
11.	Гарови коловози, стрелки и прелези. Определяне на превозните цени при превоз на голямотонажни контейнери, хладилни и специални вагони. Общи изисквания за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства	1. Гарови коловози. Стрелки. Прелези:	
		1.1. Класифицира видовете коловози.	10
		1.2. Класифицира и описва видовете обикновени стрелки и тяхното устройство.	25
		1.3. Обяснява съоръжеността и предназначението на различните категории прелези.	10
12.	Гарови съоръжения и устройства за обслужване на пътници. Структура на единната тарифа за превоз на товари. Общи изисквания за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за обслужване на пътници.	2. Обяснява начина на изчисляване на превозните цени:	
		2.1. На голямотонажни контейнери.	15
		2.2. При превоз на товари в хладилни вагони.	15
		2.3. При превоз на товари в специални вагони.	15
		3. Посочва изискванията за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства.	10
12.	Гарови съоръжения и устройства за обслужване на пътници. Структура на единната тарифа за превоз на товари. Общи изисквания за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за обслужване на пътници.	1. Гарови съоръжения и устройства за обслужване на пътници:	
		1.1. Начертава схемите на принципните типове приемни здания и посочва предимствата и недостатъците им.	10
		1.2. Посочва и разяснява предназначението на основните помещения за обслужване на пътници в гарите.	15
		1.3. Посочва средствата за информация.	5
		1.4. Посочва съоръженията и устройствата за качване и слизване на пътниците и придвижване на багаж между приемното здание и коловозите.	15
		2. Структура на единната тарифа за превоз на товари:	
		2.1. Обяснява основните тарифни правила.	20
2.2. Обяснява класификацията на товарите и тарифните разстояния.	25		
		3. Посочва общите изисквания за пожарна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за обслужване на пътници	10

1.	2.	3.	4.
13.	<p>Гарови съоръжения и устройства за обработка на товари.</p> <p>Пътуване с намалени цени и безплатни пътувания. Общи изисквания за пожарна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за обработка на товари</p>	1. Гарови съоръжения и устройства за обработка на товари:	
		1.1. Описва основните операции с товари в гарите.	20
		1.2. Класифицира гаровите съоръжения и устройства за обработване на товари и обяснява предназначението им.	25
		1.3. Пътуване с намалени цени и безплатни пътувания:	
14.	<p>Гарови съоръжения и устройства за маневрена работа.</p> <p>Превоз на колетни пратки и на леки автомобили със специални вагони.</p> <p>Общи изисквания за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за маневрена работа</p>	1.4. Класифицира документите, установяващи самоличност или служебно положение и документите за безплатни пътувания.	25
		1.5. Обяснява видовете пътувания с намалени цени.	20
		3. Посочва общите изисквания за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за обработка на товари.	10
		1. Гарови съоръжения и устройства за маневрена работа:	
14.	<p>Гарови съоръжения и устройства за маневрена работа.</p> <p>Превоз на колетни пратки и на леки автомобили със специални вагони.</p> <p>Общи изисквания за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за маневрена работа</p>	1.1. Класифицира маневрените двигатели и устройства.	20
		1.2. Дефинира понятията “изтеглителен коловоз, профилиран изтеглителен коловоз, разпределителна полугърбица и гърбица” и обяснява предназначението на отделните им зони.	25
		2. Превоз на колетни пратки и на леки автомобили със специални вагони:	
		2.1. Дефинира понятието колетна пратка и разяснява условията за превоз.	15
		2.2. Описва принципа за изчисляване на превозните цени на колетни пратки.	15
14.	<p>Гарови съоръжения и устройства за маневрена работа.</p> <p>Превоз на колетни пратки и на леки автомобили със специални вагони.</p> <p>Общи изисквания за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за маневрена работа</p>	2.3. Описва принципа за изчисляване на превозните цени при превоз на леки автомобили със специални вагони.	15
		3. Посочва общите изисквания за противопожарна и аварийна безопасност на гаровите съоръжения и устройства за маневрена работа	10

1.	2.	3.	4.
15.	Спирачни средства при маневра. Нередности при пътуванията и уреждането им. Общи изисквания за противопожарна и аварийна безопасност при техническото обслужване на спирачни средства при маневра	1. Спирачни средства при маневра: 1.1. Класифицира спирачните средства при маневра и разяснява предназначението им.	20
		1.2. Дефинира видовете вагонозадържатели и разяснява предназначението им.	25
		2. Нередности при пътувания и уреждането им: 2.1. Разяснява общите положения на нередностите и таксуването им.	20
		2.2. Разяснява особените случаи на нередности и таксуването им.	25
		3. Изброява общите изисквания за противопожарна и аварийна безопасност при техническото обслужване на спирачните средства при маневра.	10
16.	Основни понятия, характеристики и параметри на товаро-разтоварните процеси. Проверка и заверка на билетите. Защитни приспособления (елементи, оборудване, предпазни устройства) при товаро-разтоварните процеси	1. Основни понятия, характеристики и параметри на товаро-разтоварните процеси: 1.1. Дефинира основните понятия на товаро-разтоварните процеси.	20
		1.2. Характеризира параметрите на машините за товаро-разтоварна работа.	25
		2. Проверка и заверка на билетите: 2.1. Изяснява общите положения при проверка на билетите.	10
		2.2. Определя понятието “пътник без билет”.	10
		2.3. Разяснява случаите на пътуване с нередовни билети.	10
2.4. Изяснява случаите на заверка на билетите.	15		
		3. Посочва защитните приспособления (елементи, оборудване, предпазни устройства) при товаро-разтоварните процеси.	10

1.	2.	3.	4.
17.	<p>Товаро- разтоварни машини с непрекъснато действие. Пътувания на учащи, семейни пътувания и релации. Защитни приспособления при техническото обслужване на товаро-разтоварни машини с непрекъснато действие</p>	<p>1. Товаро-разтоварни машини с непрекъснато действие. Дефинира и класифицира:</p> <p>1.1. Товаро-разтоварните машини с непрекъснато действие. 10</p> <p>1.2. Лентовите транспортъори. 20</p> <p>1.3. Елеваторите. 15</p> <p>2. Пътувания на учащи, семейни пътувания и релации. Разяснява начините за таксуване на:</p> <p>2.1. Единичните пътувания на учащи се. 10</p> <p>2.2. Груповите пътувания на учащи се. 10</p> <p>2.3. Семейните пътувания. 15</p> <p>2.4. Издаваните релационни билети. 10</p> <p>3. Посочва защитните приспособления (елементи, оборудване, предпазни устройства) при техническото обслужване на товаро-разтоварните машини с непрекъснато действие. 10</p>	
18.	<p>Товаро-разтоварни машини с циклично действие, несамоходни колички и кари. Изчисляване цените на билетите при пътуване по ж п. транспорт. Защитни приспособления при техническото обслужване на товаро-разтоварни машини с циклично действие, несамоходни колички и кари.</p>	<p>1. Товаро-разтоварни машини с циклично действие, несамоходни колички и кари. Дефинира и класифицира:</p> <p>1.1. Машините с циклично действие. 15</p> <p>1.2. Несамоходните колички 10</p> <p>1.3. Транспортните колички 10</p> <p>1.4. Видовете кари. 10</p> <p>2. Изчислява цените на билетите:</p> <p>2.1. Посочва основните елементи при изчисляване цените на билетите 30</p> <p>2.2. Дава пример за изчисляване цената на билет. 15</p> <p>3. Изброява защитните приспособления (елементи, оборудване, предпазни устройства) при техническото обслужване на товаро-разтоварни машини с циклично действие, несамоходни колички и кари. 10</p>	

1.	2.	3.	4.
19.	Товаро-разтоварни машини с циклично действие. Кранове. Условия и ред за пътуване, изменение на условията и реда при пътуване. Защитни приспособления при техническото обслужване на кранове.	1. Изяснява същността и принципното действие на:	
		1.1. Мостовите кранове.	15
		1.2. Козловите кранове.	10
		1.3. Автомобилните кранове.	10
		1.4. Щабелните кранове.	10
		2. Обяснява условията и реда при пътуване и разяснява измененията им при:	
		2.1. Заемането на местата във влака.	20
		2.2. Пътуването във вагони за майки с деца, за непущачи, спални и кушет вагони.	25
		3. Изброява защитните приспособления (елементи, оборудване, предпазни устройства) при техническото обслужване на крановете.	10
20.	Товаро-хватни приспособления. Бункерни устройства. Документи за пътуване. Снабдяване на пътниците с билети, валидностен срок на билетите. Защитни приспособления при техническата експлоатация на товаро-хватни приспособления и бункерните устройства и съоръжения	1. Дефинира, класифицира и обяснява принципното устройство на:	
		1.1. Товаро-хватните приспособления.	20
		1.2. Бункерните устройства и съоръжения.	25
		2. Документи за пътуване. Снабдяване на пътниците с билети, валидностен срок на билетите:	
		2.1. Класифицира видовете билети и описва предназначението им.	20
		2.2. Разяснява начина на снабдяване на пътниците с билети и определя валидностния срок на билетите.	25
		3. Изброява защитните приспособления (елементи, оборудване, предпазни устройства) при техническата експлоатация на товаро-хватни приспособления и бункерни устройства и съоръжения.	10

1.	2.	3.	4.
21.	<p>Методи за създаване на уедрени товарни единици.</p> <p>Маркиране и етиктиране на пратки.</p> <p>Професионален и здравен риск при маркиране и етиктиране на пратки</p>	<p>1. Методи за създаване на уедрени товарни единици:</p> <p>1.1. Определя и разяснява понятието “контейнеризация”.</p> <p>1.2. Класифицира контейнерите.</p> <p>1.3. Определя и разяснява понятието “палетизация”, класифицира палетите.</p> <p>1.4. Определя и разяснява понятието “пакетизация”, класифицира пакетите.</p> <p>2. Маркиране и етиктиране на пратки:</p> <p>2.1. Определя, класифицира и разяснява видовете марки и етикети.</p> <p>2.2. Обяснява реда за пломбиране на вагоните и контейнерите.</p> <p>3. Определя професионалния и здравен риск при маркиране и етиктиране на пратките.</p>	<p>5</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>15</p> <p>25</p> <p>20</p> <p>10</p>
22.	<p>Общо устройство на железния път. Долно и горно строене.</p> <p>Превозен договор.</p> <p>Товарителница за превоз на товари.</p> <p>Ергономия на работното място.</p> <p>Средства за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд</p>	<p>1. Железен път:</p> <p>1.1. Обяснява устройството в план и профил.</p> <p>1.2. Изяснява елементите на долно строене.</p> <p>1.3. Изяснява елементите на горно строене.</p> <p>2. Превозен договор. Товарителница за превоз на товари:</p> <p>2.1. Разяснява същността, етапите на сключване и видовете превозни договори.</p> <p>2.2. Определя понятието товарителница, разяснява начина на попълването ѝ.</p> <p>3. Посочва ергономичните изисквания за организация на работното място и средствата за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.</p>	<p>15</p> <p>15</p> <p>15</p> <p>25</p> <p>20</p> <p>10</p>

1.	2.	3.	4.
23.	Влак, влакови документи. Пречки и нередности при превозите. Констативен протокол. Средства за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд във влаковете	1. Влак, влакови документи:	
		1.1. Дефинира понятието “влак”.	15
		1.2. Разяснява номерацията на влаковете.	15
		1.3. Определя и разяснява приложението на влаковите документи.	15
24.	Експлоатационни пунктове и железопътни гари. Проверка и заверка на билетите. Средства за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в експлоатационните пунктове и железопътни гари	2. Пречки и нередности при превозите. Констативен протокол:	
		2.1. Определя, класифицира и разяснява пречките при превоз на пратки.	15
		2.2. Определя, класифицира и разяснява нередностите при превозите.	15
		2.3. Разяснява реда при съставяне на констативен протокол.	15
		3. Посочва средствата за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд във влаковете.	10
24.	Експлоатационни пунктове и железопътни гари. Проверка и заверка на билетите. Средства за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в експлоатационните пунктове и железопътни гари	1. Експлоатационни пунктове и железопътни гари:	
		1.1. Дефинира и класифицира експлоатационните пунктове.	15
		1.2. Дефинира и класифицира железопътните гари.	15
		1.3. Разяснява видовете дейности, застъпени в гарите.	15
24.	Експлоатационни пунктове и железопътни гари. Проверка и заверка на билетите. Средства за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в експлоатационните пунктове и железопътни гари	2. Проверка и заверка на билетите:	
		2.1. Изяснява общите положения при проверка на билетите.	10
		2.2. Определя понятието “пътник без билет”.	10
		2.3. Разяснява случаите на пътуване с нередовни билети.	10
		2.4. Изяснява случаите на заверка на билетите.	15
		3. Посочва средствата за сигнализиране и маркировка за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в експлоатационните пунктове и железопътни гари.	10

1.	2.	3.	4.
25.	<p>График за движение на влаковете. Таблични разписания. Условия и ред при пътуване. Изменение на условията и реда при пътуване. Права, задължения и отговорности на работниците за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при превоз на пътници</p>	<p>1. График за движение на влаковете. Таблични разписания: 1.1. Определя и разяснява графика за движение на влаковете. 1.2. Разяснява табличните разписания за движение на влаковете.</p>	<p>25 20</p>
		<p>2. Обяснява условията и реда при пътуване и разяснява измененията им при: 2.1. Заемането на местата във влака. 2.2. Пътуването във вагони за майки с деца, за непущачи, спални и кушет вагони.</p>	<p>20 25</p>
		<p>3. Посочва правата, задълженията и отговорностите на работниците за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при превоз на пътници.</p>	<p>10</p>
26.	<p>Маневрена работа. Композиране и разкомпозиране на влаковете. Маркиране и етиктиране на пратки. Професионален и здравен риск при маневрена работа, композиране и разкомпозиране на влаковете</p>	<p>1. Маневрена работа. Композиране и разкомпозиране на влаковете: 1.1. Определя понятието “маневра”. 1.2. Дефинира и класифицира елементите на маневрената работа. 1.3. Дефинира видовете маневри. 1.4. Разяснява маневрата за композиране и разкомпозиране на влаковете.</p>	<p>10 10 10 15</p>
		<p>2. Маркиране и етиктиране на пратки: 2.1. Определя, класифицира и разяснява видовете марки и етикети. 2.2. Обяснява реда за пломбиране на вагоните и контейнерите.</p>	<p>25 20</p>
		<p>3. Оценява професионалния и здравен риск при маневрена работа, композиране и разкомпозиране на влаковете.</p>	<p>10</p>

При разработването на изпитната тема, ако е необходимо, на ученика се предоставят дидактически материали (чертежи, схеми и друга техническа документация и справочна литература), утвърдени от директора на училището по предложение на изпитната комисия.

Оценяването на разработените изпитни теми се извършва с помощта на критерии, определени за всяка тема по точкова система. Сумата от точките за всички критерии за една изпитна тема е 100.

За всеки критерий точките са определени съобразно неговата тежест и са максимални. В зависимост от показаните знания за съответния критерий могат да се поставят от 0 до максималния брой точки. Точките, поставени за всеки критерий от изпитната тема, се сумират. За преминаване от точкова към шестобална система се използва следната формула:

$$\text{цифрова оценка} = 6 \times \frac{\text{реален брой точки}}{\text{максимален брой точки (100)}}$$

IV. Съдържание на държавния изпит по практика на професията

Държавният изпит по практика на професията се провежда чрез изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание, съответстващо на съдържанието на учебните програми.

Индивидуалните изпитни задания са варианти на примерните теми и се разработват от всяко училище в зависимост от конкретните условия за провеждане на изпита. Критериите за оценяване на всяко индивидуално изпитно задание се съобразяват с единни национални критерии, посочени в изпитната програма.

В деня на държавния изпит по практика на професията всеки ученик изтегля изпитно задание, включващо конкретна практическа задача за изпълнение и критерии за оценяването ѝ.

ПРИМЕРНИ ТЕМИ НА ИНДИВИДУАЛНИ ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАНИЯ

- Тема 1.
1. Товарни превози:
 - маркиране и етиктиране на пратки.
 2. Пътнически превози:
 - снабдяване на гарите и спирките с ценни образци. Съхраняване на ценните образци.
 3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
 - решаване на задачи.
- Тема 2.
1. Товарни превози:
 - пломбиране на влакове и контейнери.
 2. Пътнически превози:
 - ред за изчисляване на превозните цени на пътнически превози.
 3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
 - решаване на задачи.
- Тема 3.
1. Товарни превози:
 - товарителница за превоз на товари.
 2. Пътнически превози:
 - приходи от продажба на билети, колетни пратки и съхранение на ръчен багаж.
 3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
 - решаване на задачи.
- Тема 4.
1. Товарни превози:
 - констативен протокол.
 2. Пътнически превози:
 - ред за попълване на наръчник образец КП-469.
 3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
 - решаване на задачи.

- Тема 5.
1. Товарни превози:
 - изменение на превозния договор.
 2. Пътнически превози:
 - ред за попълване на месечна билетна сметка образец КП-325.
 3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
 - решаване на задачи.

- Тема 6.
1. Товарни превози:
 - нередности при превоз на товари.
 2. Пътнически превози:
 - издаване, заверка и валидостен срок на видовете билети.
 3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
 - решаване на задачи.

- Тема 7.
1. Товарни превози:
 - превоз на опасни товари, лесноразвалящи се товари и течности в резервоарни вагони.
 2. Пътнически превози:
 - добавка за бърз и експресен влак, билети за запазени места, билети за отиване и връщане.
 3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
 - решаване на задачи.

- Тема 8.
1. Товарни превози:
 - определяне на таксите при допълнителни услуги и престои.
 2. Пътнически превози:
 - пътуване в спални и кушет вагони.
 3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
 - решаване на задачи.

- Тема 9. 1. Товарни превози:
- ред за определяне на превозната цена при превоз на вагонни пратки, голямотонажни контейнери,
хладилни и специални вагони.
2. Пътнически превози:
- пътуване в спални и кушет вагони.
3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
- решаване на задачи.

- Тема 10. 1. Товарни превози:
- сметководство и отчитане на приходите от изпратени товари (ДП10, КП5, КП5а).
2. Пътнически превози:
- безплатни пътувания и пътувания с намалени цени. Особености и таксуване..
3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
- решаване на задачи.

- Тема 11. 1. Товарни превози:
- сметководство и отчитане на приходите от изпратени товари (ДП13, КП6, КП6а).
2. Пътнически превози:
- условия и ред при пътуване, изменение на условията и реда при пътуване.
Нередности при пътуванията и уреждането им.
3. Изчисляване на превозни цени при превоз на пътници, колетни и товарни пратки (вагонни, дребни и контейнери):
- решаване на задачи.

V. Указание за оценяване и формула за преминаване от точки в шестобална система

Оценяването на изпълнението на практическото задание се извършва по точкова система. Максималният брой точки за всяко практическо задание е 100.

За преминаване от точкова в шестобална система се използва формулата:

$$\text{цифрова оценка} = 6 \times \frac{\text{реален брой точки}}{\text{максимален брой точки (100)}}$$

VI. Препоръчителна литература

1. Илиева, Н. Гарови съоръжения и устройства. Техника..1990.
2. Първанов, П. Подвижен железопътен състав. Техника.1988.
3. Кирчева, Е. Механизация и организация на товаро-разтоварната дейност в ж п транспорт. ВНВТУ “Тодор Каблешков”. 1984.
4. Кирчева, Е. Търговска експлоатация на ж.п.транспорт. Наука и изкуство. .1987.
5. Тарифа за превоз на пътници, багажни и колетни пратки по ж.п транспорт във вътрешно съобщение. МТ и НК “БДЖ”.1996.
6. Единна тарифа за превоз на товари по ж.п транспорт, НК “БДЖ”.1998.
7. Устав на железниците. НК “БДЖ”
8. Инструкция по сметководство и отчитане на приходите. НК “БДЖ%”.1996.
9. Инструкция за отчитане на вагонния парк. НК “БДЖ”.
- 10.Тарифни известия. НК “БДЖ”. набор 1999 – 2002.

VII. Авторски колектив

1. Ирена Ортакчийска – ТЖПТ “Никола Корчев”, гр.София
2. ИнжТаня Дамянова – ТЖПТ “Никола Корчев”, гр.София
3. Павлинка Георгиева - ТЖПТТМ “Никола Вапцаров”, гр.Горна Оряховица
4. Инж.Керка Андонова – ТЕТ, гр.София